
ESTRATÈGIES PER A L'EFICÀCIA EN LES IDENTIFICACIONS I ELS ESCORCOLLS POLICIALS. RESULTATS DE L'ESTUDI FET A LA CIUTAT DE GIRONA DINS EL PROJECTE EUROPEU STEPSS

LOLA VALLÈS PORT

Responsable de Recerca i Cooperació Internacional de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya

L'article presenta els resultats d'una prova pilot de sis mesos que va consistir en el monitoratge de les identificacions i els escorcolls de la policia a la ciutat de Girona. La prova pilot s'emmarca en un projecte europeu més ampli que va impulsar la millora en l'efectivitat de les estratègies que utilitza la policia per identificar i escorcollar, així com de les relacions amb la ciutadania, especialment amb els membres de minories, i va analitzar per primer cop la magnitud de l'ús del perfil racial en les identificacions policials a Catalunya.

Els resultats mostren que la policia de Girona en aquest període va identificar i escorcollar més alguns grups segons l'edat (joves), segons el gènere (homes) i segons l'etnicitat i la nacionalitat, especialment amb el col·lectiu d'aparença d'Àfrica del Nord i nacionalitat marroquina, i que no es pot establir una correlació entre l'ús d'aquests factors i un major percentatge d'èxit en les identificacions i els escorcolls.

The article introduces the results of a pilot test that lasted 6 months, about the monitoring of identifications and searching in the city of Girona. The pilot test was framed on a wider European project which promoted the improvement on the effectiveness of strategies that police forces use to identify and search and their relationship with citizens, especially with the members of the minority communities. For the first time, it was analyzed the magnitude of the use of the racial profile in the police identifications in Catalonia.

The results of the test show that during this period the police of Girona identified and searched more groups according to age (young people), gender (men) and ethnicity and nationality, specially the community with an appearance of North Africa and Moroccan nationality, and there is not a correlation between the use of these factors and a greater percentage of success during the identifications and searching.

AGRAÏMENTS

El Projecte STEPSS a Catalunya no hauria estat possible sense la dedicació, la reflexió i l'esforç de moltes persones a qui voldríem reconèixer les seves contribucions al projecte:

- Rachel Neild, Rebekah Delsol i Indira Goris de l'Open Society Justice Initiative;
- Daniel Wagman i Maggie Schmitt del GEA 21;
- Josep Palouzié, Ignasi López Clebillé, Vicenç Ramírez i Irene Alcaide, de la Policia Municipal de Girona;

- Rosa Negre, Eduard Sallent, Yvonne Valero, Xavier Gàmez i Jordi Posas de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra;
- Salwa El Gharbi, Marga López i Sílvia Cedó d'Unescocat-Centre Unesco de Catalunya;
- Mohamed Najih de la Fundació Sergi;
- Albert Pons i Xavier Virgili com a formadors de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya.

1. ANTECEDENTS DE L'ESTUDI: EL RACIAL PROFILING

El terme *profiling*, traduït com a «perfil criminal», fa referència a la pràctica policial d'interpretar certes característiques d'un individu com a indicadors de comportament delictiu. És una pràctica policial força estesa que incorpora teoria social i estadística a les estratègies per resoldre la investigació de delictes. El concepte de *racial profiling*, traduït com a «perfil racial», és una expressió força recent que es refereix a la pràctica policial per la qual un agent utilitza la raça, l'etnicitat, la nacionalitat o la religió com un dels factors per decidir a qui identificar, escorcollar o interrogar. Podem parlar d'ús de «perfil racial» quan la raça forma part dels criteris per indicar comportament delictiu, que pot incloure altres factors com el gènere, l'edat, l'aspecte general i la conducta.

Així doncs, el perfil racial fa referència a l'ús inapropiat de la raça, l'etnicitat o la nacionalitat, enlloc de la conducta o d'una sospita individualitzada, per investigar un individu. Un ús apropiat seria quan es tenen motius objectius per associar la raça a una persona concreta o a un fet delictiu concret. L'ús del perfil racial pot constituir discriminació cap a determinats grups però a més és contraproductiu per al propi servei policial ja que malbarata els recursos de la policia. A més pot significar la persecució de persones que la mateixa policia necessita per col·laborar en la tasca de mantenir la seguretat i investigar delictes. Sovint el perfil racial no és el resultat del racisme intencional d'un agent de policia individual sinó que és principalment el resultat d'estereotips inconscients i no treballats sobre l'ètnia o la raça.

El perfil racial és una pràctica poc estudiada a Europa i a Espanya. Pel que fa al nostre país, en trobem referències en els dos darrers informes de la Comissió Europea Contra el Racisme i la Intolerància (ECRI).¹ En els informes s'indica que la pràctica del perfil racial entre les policies a Espanya és freqüent i afecta principalment estrangers, gitanos i ciutadans espanyols d'origen immigrant. En concret es manifesta sobretot en l'ús dirigit de les identificacions i escorcolls cap a minories ètniques i persones d'origen estranger.

També trobem referències a la pràctica del perfil racial a Europa en els resul-

1. L'ECRI és un òrgan independent del camp dels drets humans del Consell d'Europa especialitzat en les qüestions de lluita contra el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia, l'antisemitisme i la intolerància. Fins al 2009 ha publicat tres informes sobre la situació del racisme a Espanya. Els tres informes (1999, 2003 i 2006) es poden consultar a http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Spain/Spain_CBC_en.asp

tats del treball de camp finançat per la Justice Initiative² a Espanya, Bulgària i Hongria durant el 2005 i que va consistir en entrevistes a policies i realització de grups de discussió amb representants de població majoritària i minoritària en els tres països. El treball de camp va evidenciar la inexistència de dades quantitatives per poder valorar la incidència del *racial profiling* en les actuacions de la policia. Per tant es va veure la conveniència de promoure el desenvolupament de proves pilot de recollida de dades policials per generar dades quantitatives que proporcionessin informació més clara i exacta de l'operativa policial d'identificacions i escorcolls relacionada amb la població que pertany a grups minoritaris, sovint procedent de la immigració.

En conseqüència es va proposar de preparar una petició de subvenció al Programa AGIS de la Unió Europea, que finançava la cooperació transnacional en matèria policial i judicial. Dins de la Unió Europea, l'únic país que havia recollit informació sistemàtica sobre les identificacions policials i les característiques ètniques o racials dels ciutadans identificats era el Regne Unit. És per això que es va proposar que hi participessin com a socis per compartir el seu sistema de recollida i explotació de dades amb els altres integrants del projecte. La petició de subvenció AGIS es va presentar al 2006, el finançament per part de la Comissió Europea va ser acceptat i el projecte es va posar en marxa el gener de 2007 amb el nom d'*Estratègies per a l'eficàcia en les identificacions i els escorcolls policials* (en anglès *Strategies for Effective Police Stop and Search* i l'acrònim de l'anglès STEPSS) i va durar gairebé dos anys, fins al novembre de 2008.

2. EL PROJECTE STEPSS

El projecte STEPSS va ser una iniciativa que pretenia millorar les relacions que s'estableixen entre la policia i les minories mitjançant una pràctica responsable i eficaç de l'autoritat policial a l'hora de realitzar identificacions i escorcolls.

Es tractava d'una iniciativa europea liderada per l'Open Society Justice Initiative i va rebre el suport financer del programa AGIS de la Comissió Europea (Direcció General de Justícia, Llibertat i Seguretat). Els socis del projecte STEPSS provenien de diferents països i incloïen les institucions següents:

- *Bulgària*: Ministeri d'Interior, Centre for the Study of Democracy i Open Society Foundation;
- *Hongria*: Open Society Justice Initiative Budapest, Hungarian Helsinki Committee, National Police Headquarters i Hungarian Police College;
- *Nova York*: Open Society Justice Initiative de la Fundació Soros;

2. L'Open Society Justice Initiative [OSJI] és un programa operatiu de l'Open Society Institute (Institut per a una Societat Oberta) que fomenta la reforma legal en pro dels drets humans en diverses parts del món i que està finançada per les Fundacions Soros.

- *Regne Unit*: The Home Office of England and Wales, London Metropolitan Police Service i Leicestershire Constabulary;
- *Espanya*: Policia Municipal de Girona, Policia Municipal de Fuenlabrada (Madrid), Institut de Seguretat Pública de Catalunya, Unescocat-Centre Unesco de Catalunya, Acadèmia de Policia de Madrid i Grupo de Estudios y Alternativas 21 (GEA 21) de Madrid.³

L'objectiu central del projecte STEPSS era afavorir les relacions de la policia amb comunitats minoritàries per mitjà d'un conjunt de mesures:

- a) millorar la formació sobre normes operatives i legals i supervisar les identificacions i els escorcolls;
- b) crear un sistema de monitoratge de la gestió policial i comptabilitzar les identificacions;
- c) augmentar la capacitat de les comunitats minoritàries per participar en el diàleg amb la policia per assenyalar prioritats policials locals;
- d) generar models de bones pràctiques extensibles regionalment.

Entre d'altres iniciatives, el projecte STEPPS va desenvolupar una metodologia, per poder documentar situacions de perfil ètnic, a partir de l'elaboració d'un formulari que inclou dades sobre la nacionalitat i la pertinença ètnica de la persona identificada. Les dades obtingudes a través d'aquest formulari es van recopilar i analitzar per extreure la informació sobre l'ús de les identificacions i escorcolls i poder comprovar en quina proporció la policia identificava minories ètniques i immigrants. Paral·lelament es va fer un procés d'acostament entre les policies i els representants de minories ètniques i immigrants de les comunitats on presten els seus serveis, per establir un diàleg mutu i, així, millorar la confiança i la cooperació, la qual cosa al mateix temps potencia el benestar i la seguretat de la ciutadania.

Entre les activitats que han format part del projecte s'inclouen la revisió de les polítiques actuals de pràctica d'identificacions i la formació de la policia en aquestes tasques; el desenvolupament de noves normes guia i eines de monitoratge, i un monitoratge actiu durant un període de sis mesos que a Catalunya es va dur a terme durant els mesos d'octubre de 2007 a març de 2008. El diàleg amb les comunitats era també part integral de cada una de les etapes del projecte, per tal de permetre a la policia i a la comunitat discutir sobre les polítiques de seguretat pública i el possible recurs i suport d'enfocaments alternatius sobre la delinqüència local i els problemes de seguretat.

3. La Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra [PG-ME], tot i no ser soci del projecte europeu AGIS, sí va participar activament en el projecte, principalment en la prova pilot que es va fer a la ciutat de Girona, i va incorporar-se també a les reunions amb els representants de la comunitat de Girona. Altres participants van ser algunes ONG especialment actives en les relacions amb els representants de la comunitat, com ara la Fundació Sergi a Girona i, a Madrid, Amnistia Internacional, SOS Racisme i la Comunitat Islàmica de Fuenlabrada.

A Catalunya es va triar la ciutat de Girona com a territori per desenvolupar tant la prova pilot com la dinamització de les relacions entre la policia i les minories ètniques/immigrants. La Policia Municipal de Girona, ja des de la fase de disseny del projecte al 2005, havia manifestat la seva voluntat de participar-hi. Posteriorment s'hi va afegir la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, en concret el personal adscrit a la ciutat de Girona, dins de l'Àrea Bàsica Policial Gironès-Pla de l'Estany, per tal que en el projecte hi participessin totes les policies amb competència en seguretat ciutadana al municipi, fet diferencial amb el projecte STEPSS a Fuenlabrada (Madrid) on només va participar la Policia Local i no el Cos Nacional de Policia.

La ciutat de Girona té una població de més de noranta-quatre mil habitants⁴ i és una de les ciutats de major renda per càpita de l'Estat. La ciutat té una població estrangera que s'aproxima al 20% distribuïda amb un percentatge més alt de població provinent de l'Amèrica Central i del Sud i del Marroc.⁵ No obstant això va haver-hi una dificultat a l'hora de valorar les dades de la prova pilot i és que en l'àrea metropolitana de Girona es troba el municipi de Salt, amb una població estrangera de gairebé el 40%, bona part de la qual treballa a Girona. Aquest fet distorsiona l'ús de les estadístiques d'empadronament de la ciutat de Girona a l'efecte d'anàlisi de les dades recollides, ja que no representen de forma adequada la població real que es mou pels carrers d'aquesta ciutat, dificultat que analitzarem en el moment de l'anàlisi de dades.

El projecte es va desenvolupar en les fases següents:

a) Preparació de la implementació (gener-març de 2007)

Va consistir en la realització d'un assessorament sobre normes policials i formació relacionades amb les identificacions i els escorcolls i les relacions amb la comunitat. Es van crear els grups de treball a cada país i regió formats per representants tant de les policies com de les comunitats minoritàries.

b) Visita d'estudi al Regne Unit (22-29 d'abril de 2007)

Per conèixer el model britànic de l'*Stop and Search* (identificació i escorcoll) es va fer una visita a Londres i a Leicester per fer un estudi in situ de la situació i conèixer les tècniques de la policia britànica. Així es van dur a terme revisions de les pràctiques de recollida de dades, observacions d'identificacions i escorcolls i anàlisi de l'estructura de les relacions entre la ciutadania i la policia al Regne Unit.

c) Preparació de l'experiència pilot / Reunions amb la comunitat (abril-setembre de 2007)

Es va posar en marxa el grup de treball de Catalunya, que va definir l'estructura i la tècnica de l'experiència pilot, és a dir, el desenvolupament de normes opera-

4. Població total de Girona: 94.484 habitants, dels quals 18.610 són estrangers (19.7%). Font: Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) 2008 <http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=1&V1=17079&V3=864&V4=679&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>

5. Dades obtingudes de l'Idescat: Banc d'estadístiques de municipis i comarques, 2008.

cionals, monitoratge i les butlletes que s'utilitzarien. També es va elaborar un programa de formació per preparar la implementació de la prova pilot. Es van formar vuitanta membres de la PG-ME i de la Policia Municipal de Girona que prendrien part en la prova pilot.

d) Prova pilot / Reunions amb la comunitat (octubre de 2007-març de 2008)

En aquesta fase es va executar el monitoratge de sis mesos sobre les identifi- cacions i els escorcolls a la ciutat de Girona. També es van fer les reunions de seguiment amb la comunitat, amb representants dels cossos policials i de les asso- ciacions de Girona. A l'últim, es va fer l'anàlisi parcial de la informació recollida.

e) Anàlisi de resultats i valoració de l'experiència (abril-octubre de 2008)

En aquesta fase es van recollir i analitzar les dades obtingudes durant els sis mesos de prova pilot, tant les de Mossos d'Esquadra com les de la Policia Municipal. Al mateix temps, es van preparar els informes de l'experiència pilot per, posteriorment, poder fer-ne una comparativa i redactar-ne un informe explicatiu i valoratiu. També es van mantenir les reunions de seguiment entre representants de la policia i de les associacions.

f) Finalització del projecte (novembre de 2008)

En aquesta última fase es va elaborar i divulgar l'informe final tant a Catalunya i Espanya, com a la resta de països europeus socis de projecte. El seminari de difu- sió de resultats en l'àmbit català va tenir lloc a Girona el 18 de novembre de 2008. El seminari final en l'àmbit europeu va tenir lloc a Madrid els dies 20 i 21 de novem- bre de 2008, organitzat per l'Open Society Justice Initiative, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Fuenlabrada. En les jornades es van presentar els resultats de cadascun dels socis europeus de projecte, així com un estudi comparatiu de resul- tats, i va servir també per compartir els models de bones pràctiques.

3. LA PROVA PILOT A GIRONA

La prova pilot va consistir en el monitoratge de sis mesos sobre les identifica- cions i els escorcolls que efectuessin les dues policies que fan tasques de segure- tat ciutadana a la ciutat de Girona: la Policia Municipal i la Policia de la Generalitat- Mossos d'Esquadra. La fase de monitoratge del projecte es va iniciar l'1 d'octubre de 2007 i va finalitzar el 31 de març de 2008. Paral·lelament al monitoratge es van fer reunions de seguiment entre representants de les policies i representants de les minories ètniques i col·lectius d'immigrants de la comunitat.

Abans de la realització de la prova pilot es va dissenyar un nou model de but- lleta per registrar i recollir la informació de les identifiacions i els escorcolls que es fessin a la ciutat de Girona tant per la Policia Municipal com per la PG-ME. La nova butlleta es va inspirar en el model que utilitzaven les policies de Londres i Leicester del Regne Unit i va incorporar com a novetats principals:

- es registrarien per primer cop les dades ètniques a més de la nacionalitat, a través d'un camp anònim i segons la percepció de l'agent de policia;
- de cada butlleta hi hauria tres còpies: una per a la policia que efectuava la identificació/escorcoll; una segona per a un equip d'investigadors que crearia una base de dades per a la seva explotació,⁶ i una tercera que se li lliuraria al ciutadà identificat/escorcollat com a comprovant;⁷
- l'agent de policia disposaria d'informació escrita de referència sobre els objectius del projecte, els casos en què hauria d'utilitzar la nova butlleta i un seguit d'instruccions per omplir les butlletes adequadament;
- les butlletes les havien de signar tant els policies actuants que anotaven el seu número de TIP (identificació professional) com els ciutadans que eren identificats/escorcollats.

Pel que fa al contingut de la butlleta es va creure important registrar el motiu de la identificació. En aquest camp el criteri de la Policia Municipal i el de la PG-ME va ser diferent. Els primers van tancar el camp establint vuit possibles motius⁸ i els segons van deixar el camp obert. També es registrava el resultat de la identificació: si acabava en denúncia i si hi havia il·lícit penal i de quin tipus, i si l'escorcoll era positiu o no.

La relació entre l'aspecte físic de la persona identificada i la percepció de l'agent policial sobre la pertinença d'aquesta persona a una comunitat ètnica es va fer sobre la base d'una llista de deu categories, de les quals l'agent policial hauria de consignar-ne només una a la casella corresponent de la butlleta, al costat de la nacionalitat. Les categories d'aparença física segons l'origen racial/ètnic eren: gitana, asiàtica oriental (Xina, Japó...), asiàtica del sud (Índia, Pakistan...), subsahariana (Àfrica negra), mulata (caribenya), Àfrica del Nord (Magreb, Egipte), europeu del sud, europeu del nord, europeu de l'est i sud-americana.

Prèviament a l'inici de la prova pilot, i per tal de preparar la seva implementació, se'n va informar els jutjats de Girona, els mitjans de comunicació i els representants de les comunitats ètniques. Així, el 30 de setembre de 2007 es va presentar la iniciativa als mitjans de comunicació i el dia anterior es va donar a conèixer la iniciativa a les comunitats ètniques de Girona.

6. La còpia per als investigadors tenia alguns camps ocults. Les dades del formulari que no eren necessàries per al treball dels investigadors (que eren en concret: nom, cognom, document d'identificació i número, adreça, telèfon, dades del vehicle relacionat, document relacionat i número, signatura de la persona aturada i dades dels policies actuants) no apareixerien en la seva còpia.

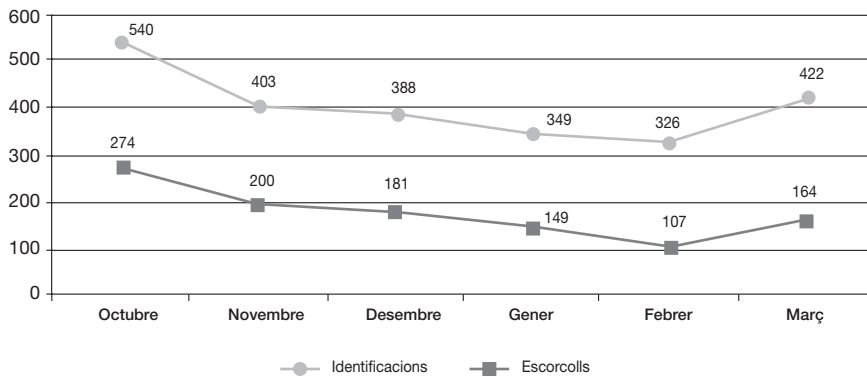
7. En el revers de la còpia per al ciutadà hi havia una explicació de la normativa legal de les identificacions; una referència al projecte europeu i una explicació del procediment per presentar reclamacions en el cas que el ciutadà pensés que hi havia una vulneració de les normes vigents.

8. Els motius eren: patrimoni, salut pública, prevenció del terrorisme, infraccions a la Llei 1/1992, amenaces/baralles, ordenança de convivència, altres ordenances i altres fets delictius.

4. LES DADES OBTINGUDES

En total a Girona en els sis mesos de prova pilot es van registrar 2.428 identificacions i 1.075 escorcolls. La xifra inclou tant les actuacions de la Policia Municipal (d'ara endavant, PM) com les de la PG-ME.⁹ Les dades mostren que en conjunt la tendència de la policia a Girona és identificar principalment homes joves i que la major part de les identificacions es fan de nit (entorn el 50% o més). L'evolució per mesos es recull en el gràfic 1.

Gràfic 1. Evolució del nombre d'identificacions i escorcolls (octubre 2007-març 2008).

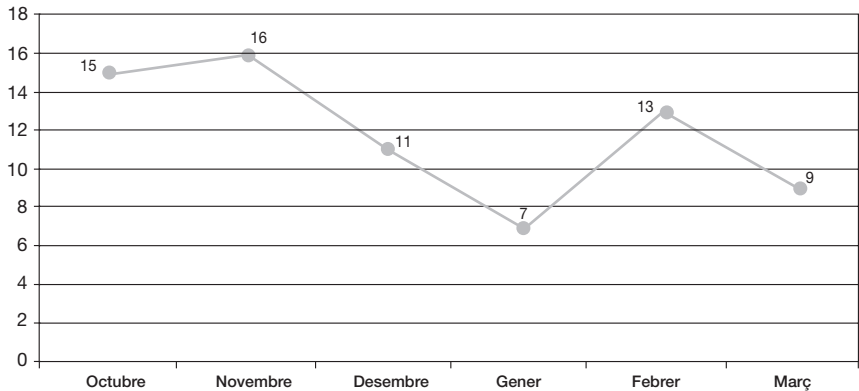
De les fluctuacions en el nombre d'identificacions i escorcolls es pot veure que la implementació del nou sistema de recollida d'informació i la utilització de les noves butlletes, així com el monitoratge dels resultats, van fer que el nombre d'identificacions disminuís durant la prova i tornés a elevar-se en el darrer mes de la prova pilot. Aquesta evolució pot tenir diverses explicacions possibles,¹⁰ una de les quals seria que després de complir inicialment els protocols del projecte, es perdés l'interès i disminuís el nombre de registres d'identificacions seguit d'un augment de les identificacions registrades just al final del projecte. També podria indicar una reacció temporal d'oposició al projecte que s'hauria traduït a fer menys identificacions i que, un cop els agents s'han acostumat als nous protocols, es normalitza i retorna a les xifres inicials d'identificacions.

A continuació, en el gràfic 2 podem observar l'evolució del nombre d'identificacions que acaben amb resultats positius i que permet mesurar l'eficàcia de les identificacions. Per resultat positiu entenem les identificacions que acaben amb una detenció per infracció penal o administrativa.

9. Les dades no inclouen les identificacions que es van dur a terme com a part d'operatius especials ni les que efectuessin les unitats especialitzades de Mossos d'Esquadra com ara les àrees regionals de Recursos Operatius (ARRO), que actuen com a unitats territorials d'ordre públic i seguretat ciutadana.

10. Open Society Justice Initiative [OSJI], 2008.

Gràfic 2. Percentatge d'identificacions que porten a resultats positius (octubre 2007-març 2008)

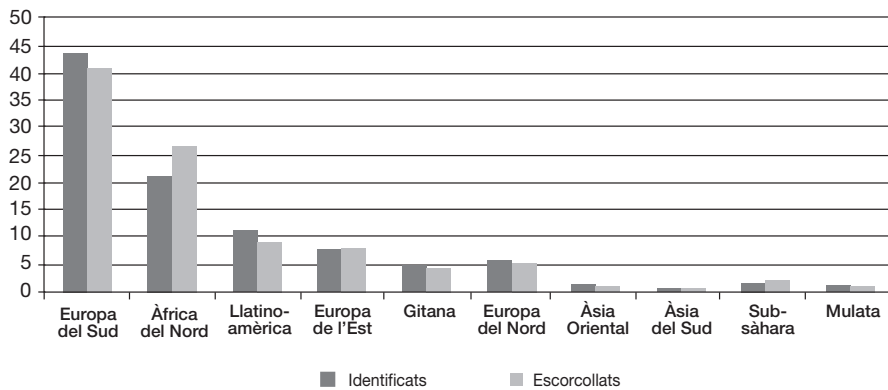
Les dades del gràfic 2 no mostren una tendència prou consistent com per extreure'n conclusions. Si comparem els resultats positius de les identificacions distingint entre la PM i la PG-ME (Schmitt i Pernas, 2008, 61-62) veiem que en els sis mesos la PM obté de mitjana un 13% de positius mentre la PG-ME n'obté un 9%. Aquesta diferència es pot atribuir al fet que la PM va utilitzar les dades que generava la prova pilot per fer un monitoratge i una supervisió de la tasca policial mentre que la PG-ME no ho va fer. Això apuntaria que el fet de demanar als agents que registrin i revisin les dades de les identificacions té una influència positiva en l'efectivitat policial.¹¹

Pel que fa a la nacionalitat, del total d'identificacions que es van fer en els sis mesos de prova pilot, aproximadament un 53% van ser d'estrangers i entorn un 47% van ser d'espanyols. La diferència és un xic més gran en el nombre total d'escorcolls. Així els escorcolls a estrangers representen al voltant del 59% mentre que a espanyols representen prop del 41% del total. Per tant les dades globals mostren que la policia a Girona tendeix a identificar un nombre similar d'espanyols i estrangers —encara que sigui lleugerament superior el nombre d'estrangers—, mentre que escorcolla clarament més estrangers que espanyols.

A continuació comprovarem en el gràfic 3 els percentatges d'identificacions i escorcolls per aparença física segons les deu categories que es van establir per al projecte en relació amb la raça o ètnia.

11. En la prova pilot que dins el mateix projecte es va dur a terme a Fuenlabrada (Madrid) això es va fer molt més evident. Durant els sis mesos de recollida de dades i com a resultat del monitoratge i la supervisió continuada, es revisaven les dades cada mes, van triplicar l'efectivitat de les identificacions en general i van demostrar que les dades d'identificacions poden ser una bona eina de gestió policial. A més van obtenir un descens significatiu de les identificacions de marroquins principalment tancant un operació antiterrorista (vegeu OSJI, 2008).

Gràfic 3. Percentatge d'identificacions segons l'aparença física (octubre 2007-març 2008).

El grup més identificat i escorcollat és obviament el majoritari a Girona, els d'aparença d'Europa del Sud, que es correspon en gran mesura als de nacionalitat espanyola. En segon lloc el grup més identificat i escorcollat és el d'aparença d'Àfrica del Nord, que sobresurt amb més d'un 20% d'identificacions i escorcolls, seguit pel grup d'aparença llatinoamericana, amb més d'un 10% d'identificacions i un nombre lleugerament inferior d'escorcolls.

Tot seguit, en la taula comparativa analitzarem per separat les dades de la PM i les de la PG-ME en relació amb la proporció de persones identificades per nacionalitat i el percentatge d'eficàcia d'aquestes identifications. Hem triat les quatre nacionalitats més identificades i hem agrupat tota la resta en la categoria «altres».

Taula comparativa. Proporció d'identificacions per nacionalitat i de resultats positius en la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (PG-ME) i la Policia Municipal de Girona (PM), octubre 2007-març 2008.

Nacionalitat	Població ¹²	Identificacions		% Identificacions / mil habitants		% Resultats positius	
		PG-ME	PM Girona	PG-ME	PM Girona	PG-ME	PM Girona
Espanya	76.483	415	707	5,4	9,2	9	17
El Marroc	3.930	213	244	54,1	62,0	11	9
Romania	1.560	52	144	33,3	92,3	17	19

12. Schmitt i Pernas (2008) indiquen que les dades de població provenen de l'Ajuntament de Girona i que van ser extretes en data 23 de juliol de 2008.

<i>Hondures</i>	2.557	30	92	11,7	35,9	0	8
<i>Altres</i>	11.931	192	339	16,0	28,4	7	6
Taxa de desproporció global							
		Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra				N = 902	
		Policia Municipal de Girona				N = 1526	

Font: Gea 21

De la taula es pot deduir que la proporció d'espanyols que s'identifiquen en relació amb la població de Girona és baixa, un 5,4% a la PG i un 9,2% a la PM. En canvi, la proporció de marroquins que s'identifiquen a Girona, en relació amb la població del Marroc que hi viu, és molt elevada en les dues policies, un 54,1% a la PG-ME i un 62% a la PM. També la proporció de romanesos identificats és molt elevada en la PM, un 92,3%, i elevada en la PG-ME, un 33,3%; no obstant això les identificacions d'aquest col·lectiu sí van tenir més efectivitat que en la resta, amb 17% i 19%. Finalment, la tercera nacionalitat per nombre d'identificats és Hondures, amb un 11,7% a la PG-ME i un 35,9% a la PM.

Si analitzem les dades d'escorcolls realitzats (OSJI, 2008, 44), mostren que la PM escorcolla una mitjana del 37% dels que identifica, amb un percentatge lleugerament superior als romanesos. En canvi, la PG-ME escorcolla una mitjana del 57% dels que identifica. Si ho analitzem per nacionalitats el percentatge és més elevat en dos grups: un 70% dels identificats de nacionalitat marroquina són escorcollats i un 77% en el cas de nacionalitat romanesa. Aquestes dades apunten o bé que entre els agents hi ha la creença que en aquests grups és més probable trobar armes o objectes robats o bé que els resulta menys violent escorcollar persones d'aquestes nacionalitats que a la resta.

En la interpretació de la desproporció, cal matisar que per mesurar-ho s'han utilitzat les dades de la població que viu a la ciutat de Girona mentre que la població que hi treballa o hi circula té molt probablement una proporció superior d'estrangers pel pes del municipi de Salt, llindant a la ciutat de Girona, i amb una població estrangera d'un 40%. Aquest fet dificulta establir unes proporcions més ajustades a la realitat.

Malgrat la dificultat de fer un càlcul més real de la proporció, el que sí es pot deduir de les dades és que el col·lectiu de marroquins està sobreidentificat per la policia a la ciutat de Girona. A més, si introduïm la valoració de l'efectivitat de les identificacions a marroquins, veiem que el percentatge de positius és d'un 9% en la PM i d'un 11% en la PG-ME, percentatges que indiquen que l'efectivitat és baixa.

A vegades les policies donen directrius per dirigir les identificacions cap a un perfil ètnic. En el cas de Girona, durant la prova pilot, es van donar dues directrius d'aquest tipus com a forma de prevenció i com a resposta a un patró de conducta delictiva en una zona determinada. Una directriu va ser identificar dones romaneses a les zones comercials que es relacionaven amb furts i l'altra va ser dirigida a homes hondurenys relacionats amb un homicidi dins la comunitat hondurenya. Això ajuda a explicar l'elevada proporció d'identificacions d'aquests dos col·lectius. En el cas dels hondurenys, però, el nombre d'identifi-

cacions positives és baix i per tant qüestiona l'efectivitat de les identificacions dirigides que no es basen en intel·ligència més detallada i específica.¹³

5. REFLEXIONS FINALS

El «perfil racial» és una pràctica poc estudiada a Europa i a Espanya però, per la informació que hi ha, sembla que es dona principalment en les actuacions policials d'identificacions i escorcolls. A Catalunya la policia de la ciutat de Girona va involucrar-se en un projecte d'innovació i recerca per poder documentar-ho.

Els resultats de les dades obtingudes mostren que la policia a la ciutat de Girona identifica i escorcolla més estrangers que espanyols. La diferència és més significativa en els escorcolls. Una explicació del fet que la policia a Girona identifiqui més estrangers que espanyols és que en aquest grup hi ha un major nombre d'homes joves, que coincideix amb el perfil que més identifica la policia segons l'anàlisi de les dades. També pot ser una conseqüència de l'aplicació de la legislació d'estrangeria (OSJI, 2008, 13).

Per poder establir les taxes de desproporció per nacionalitat de forma acurada, caldria prendre les dades de la població que, a més de viure, també treballa i circula per la població on es fa l'estudi, i per tant sembla més adequat prendre les dades de l'àrea metropolitana.

Els resultats mostren que durant la prova pilot no va ser més efectiu identificar i escorcollar més estrangers que espanyols a la ciutat de Girona, amb l'excepció dels romanesos.

Si apliquem les definicions de «perfil racial» que hem establert en el punt 1 d'aquest article a les dades recollides durant la prova pilot a Girona, podem concloure que la policia de Girona utilitza l'etnicitat i la nacionalitat com un factor entre d'altres per decidir a qui identificar i escorcollar, especialment amb el col·lectiu d'aparència d'Àfrica del Nord i nacionalitat marroquina. Els altres factors que utilitza són el gènere (homes) i l'edat (joves). En aquest cas l'ús inapropiat de l'etnicitat o la nacionalitat es demostraria per la baixa efectivitat d'aquestes identificacions i escorcolls.

Per contra, es pot parlar d'un ús més apropiat en termes d'efectivitat de les identificacions i els escorcolls efectuats a romanesos, ja que els resultats sí que mostren diferències significatives en el percentatge de resultats positius.

Finalment, les dades mostren que un monitoratge de les identificacions que consisteix a recollir les dades i fer-ne una supervisió i una anàlisi de resultats periòdicament augmenta l'efectivitat de les identificacions policials, és una bona eina per gestionar el treball de la policia i té una incidència positiva en l'eficàcia del treball de la policia en aquest àmbit.

13. Schmitt & Pernas (2008) indiquen que aquest tipus d'identificacions fins i tot són menys eficaces que les identificacions generades per iniciativa pròpia dels agents.

BIBLIOGRAFIA

- COMISSIÓ EUROPEA CONTRA EL RACISME I LA INTOLERÀNCIA (2003) *Segundo informe sobre España*. Estrasburg: ECRI.
- (2006) *Tercer informe sobre España*. Estrasburg: ECRI.
- INSTITUT DE SEGURETAT PÚBLICA DE CATALUNYA (2009) *Memòria del Grup de treball català del projecte STEPSS*. Mollet del Vallès: ISPC.
- OPEN SOCIETY JUSTICE INITIATIVE (2009) *Ethnic Profiling in the European Union: Pervasive, Ineffective, and Discriminatory*. Nova York: Open Society Institute.
- (2009) *Addressing Ethnic Profiling by Police: A Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search Project*. Nova York: Open Society Institute.
- RAMÍREZ, D.A.; HOOPES, J.; QUINLAN, T.L. (2003) «Defining Racial Profiling in a Post-september 11th World». *40 American Criminal Law Review*, 1195-1233.
- SCHMITT, M.; PERNAS, B. (2008) *Pasos hacia la igualdad. El proyecto STEPSS en España*. Madrid: Grupo de Estudios y Alternativas (GEA 21).
- STONE, C. (2005) «Preparing a Fresh Assault on Ethnic Profiling». *Justice Initiatives*, 1-5.